

Katedra antropologie

PROTOKOL O HODNOCENÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE posudek oponenta

Práci předložil(a) student(ka): Bc. Libuše Pipotová

Název práce: Neo-šamanská a spirituální praxe na území České republiky

Oponoval (u externích oponentů uveďte též adresu a funkci ve firmě): Mgr. Jan Kapusta, Ph.D.

1. CÍL PRÁCE (uveďte, do jaké míry byl naplněn):

Cíle práce jsou podle mého názoru zmatečně definované a z větší části nenaplněné. Zřejmě nejdetailněji autorka cíle vyjadřuje na s. 24–25:

(1) „Cílem této diplomové práce je přinést základní přehled o fenoménu neo-šamanismu na území České republiky.“ – Tento cíl zcela jistě naplněn nebyl. Žádné empirické výzkumy české neošamanské praxe, z nichž by bylo možné takový přehled vygenerovat, totiž autorka neuvádí. Od H. Dyndové, nee Exnerové, cituje paradoxně jen text věnovaný Castanedovi, nikoli text mapující českou praxi (Contemporary Czech Shamanism, 2020), dokonce ani její knihu (*Český šamanismus v rozhovorech*, 2018). Použít by šly i články a knížka M. Horáka (*Ayahuasca v České republice*, 2017) nebo článek K. Horské (V šamanském stavu vědomí, 2017), ale i celá řada významných textů ze slovenského prostředí od T. Bužekové.

(2) „Pozornost je zaměřena na každodenní žitou realitu respondentů, především pak na roli, kterou neo-šamanismus a spiritualita hrají v jejich každodenním životě v současném globalizovaném světě.“ – Tento cíl byl do jisté míry naplněn, byť by se mu práce po teoretické i empirické stránce měla věnovat daleko důkladněji.

(3) „Ústředním cílem této práce je zjistit, jakým způsobem probíhá neo-šamanská a spirituální praxe u vybraných jedinců, tedy pokusit se popsat, zmapovat a porozumět zkušenosti osob, které se aktivně věnují neo-šamanismu na území ČR z hlediska jejich motivace k této praxi z hlediska duševních a spirituálních prožitků v jejich každodennosti.“ – Tento cíl naplněn spíše nebyl. Na základě informací, které se o 7 respondentech z on-line polostrukturovaných rozhovorů dozvídáme, se pouze tři z nich hlásí k šamanskému výcviku a/nebo praxi (respondenti 4, 5 a 6); zbytek se věnuje alternativní terapii a osobnímu rozvoji spadajícím pod alternativní spiritualitu obecně.

Zdá se, že v některých ohledech si vytyčení cílů práce i protiřečí. Na jedné straně „práce má za cíl tedy získat (...) základní ucelený přehled o tuzemském neo-šamanismu“ (s. 25), na straně druhé „cílem této diplomové práce není generalizace“, neboť „výzkumný vzorek nelze považovat za reprezentativní“ (s. 52).

2. OBSAHOVÉ ZPRACOVÁNÍ (náročnost, tvůrčí přístup, proporcionalita teoretické a vlastní práce, vhodnost příloh apod.):

Největší problém práce spatřuji v definování výzkumného předmětu:

(1) Jednak jde o definici samotného šamanismu. Obávám se, že představení šamanismu jako „archaické přírodní spirituality, vyskytující se napříč různými kulturami [... a označované] za nejstarší formu duchovní praxe na světě“ (s. 1) není v dnešní antropologii udržitelné. Tato eliadovská univerzalistická a esoterická představa je již po mnohá desetiletí v akademickém prostředí po právu zpochybňována a revidována, a drtivá většina současných antropologů ji odmítá. Autorka se k Eliadovi na mnoha místech své práce vrací, jeho pojetí šamanismu v zásadě přijímá, nicméně bez tolik potřebné kritické diskuze a reflexe.

(2) Další zásadní problém spočívá v autorčině přílišném spojování, resp. neodlišování neošamanismu a alternativní spirituality. Je samozřejmě pravda, že oba fenomény spolu souvisí, můžeme i říci, že je neošamanismus součástí širěji pojeté západní alternativní spirituality. Ani akademici, ani neošamani nicméně tyto dvě oblasti neslučují a neztotožňují (podobně jako v případě českého neošamanismu, ani v případě toho světového autorka nepracuje s žádnými empirickými výzkumy, viz např. Jakobsen, Lindquist, Itzhak). Autorčino nedostatečné vydělení a definování neošamanismu pak vede k čtenářovu zmatení: zatímco v teoretické části se dočteme o dějinách zkoumání tradičního šamanismu a o zrodu a vývoji neošamanismu, v analytické části se nám prezentují ukázky toho, jak respondenti chápou spiritualitu, jaký význam má v jejich životě a jakou roli v tom všem hraje internet a konzumní trh. Obávám se proto, že z hlediska antropologa šamanismu/neošamanismu spolu teoretická a analytická část práce téměř nesouvisí (mimořádně, žádný vztah k tématu a cílům práce nemají ani rozborů Tylorovy a Durkheimovy teorie náboženství na s. 3–4).

3. FORMÁLNÍ ÚPRAVA (*jazykový projev, správnost citace a odkazů na literaturu, grafická úprava, přehlednost členění kapitol, kvalita tabulek, grafů a příloh apod.*):

Grafická úprava a přehlednost členění kapitol jsou v pořádku. Po jazykové stránce práce obsahuje pravopisných chyb a překlepů poměrně dost. U velké části odkazů na literaturu postrádám konkrétní stránky, na nichž se daná informace nachází. Způsob citování je trochu chaotický. Některé položky ze seznamu použité literatury v textu citovány nejsou (např. Broekhoven), naopak v textu najdeme odkazy, které nemají svůj protipól v seznamu (např. Šavelková). Někdy odkazy se seznamem literatury nekorespondují (např. Vitebsky v textu 1996, 2003, 2007 a 2009, v seznamu pak 1996 a 2000), a nelze je proto identifikovat. V práci se vyskytují i nelogičnosti typu DuBois 2011, který je citován většinou přímo, na některých místech ale prostřednictvím bakalářské práce (in Muselová 2014).

4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE (*celkový dojem z diplomové práce, silné a slabé stránky, originalita myšlenek apod.*):

Autorka ve své diplomové práci projevila zájem o řadu témat z antropologie náboženství, některá z nich, např. historický zrod a vývoj neošamanismu v souvislosti s hnutím New Age (kap. 2.2), jsou zpracována poměrně dobře. Celkové vyznění práce však dobré není. Nedostatek relevantní literatury, nekritické přejímání některých zdrojů, problematické definování výzkumného předmětu, to vše vedlo k tomu, že název a cíle práce příliš neodpovídají jejímu obsahu. Na základě prezentovaného materiálu v analytické části by asi téma práce mohlo být „povaha spirituality a její role v každodenním životě“, což by ovšem vyžadovalo jak zásadní přepracování teoretické části, tak rozpracování části analytické. Popravdě si moc nedovedu představit, že je práce v tomto stavu obhajitelná, leč zázraky – nejen v šamanské, ale i akademické praxi – se dějí.

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ (*jedna až tři*):

Jak byste vůči sobě vymezila pojmy šamanismu, neošamanismu a západní alternativní spirituality?

6. NAVRHOVANÁ ZNÁMKA (*výborně, velmi dobře, dobře, nedoporučuji k obhajobě*):

V případě přesvědčivé obhajoby navrhuji hodnocení **dobře**.

Datum: 4. 5. 2022

Podpis:

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická
katedra antropologie